

persmoment dinsdag 27 juli 2021

restauratie praalwagen 't Schip van 's Lands Welvaren

De Lierse Ommegang kent, net zoals elders, een lange traditie en is verbonden met de legenden die zich rond de figuur van Gummarus, de patroonheilige van de stad Lier, ontwikkeld hebben.

De Lierse Ommegang groeit uit een processie waarvan een eerste archiefvermelding terug te vinden is in 1377 ter gelegenheid van de erkenning van de relieken van de heilige Gummarus.

Algemeen gesteld is een Ommegang dus oorspronkelijk een religieuze processie in de Zuidelijke Nederlanden. De naam Ommegang betekent (*rond*)om de kerk of de stad gaan.

Processies worden ook gehouden ter ere van Heilig Sacrament, bij de herdenking van de kerkwijding, voor het afsmeaken van vrede of een gunstige afloop bij een conflict, het afsmeaken van een goede oogst, ...

De Ommegang is tot het midden van de 15de eeuw dan ook een loutere *processie van devotie* waarbij groepen religieuzen, notabelen, gilden, ambachten en broederschappen door de straten trekken en het Heilig Sacrament, een Onze-Lieve-Vrouwebeeld, de relieken van de stadspatroon, ... met zich meedragen. Toorts- en banierdragers, minstrelen, zangers en muzikanten vervolledigen het gezelschap. De organisatie is volledig in handen van de kerk.

Vanaf het midden van de 15e eeuw kent de processie een sterke groei. Rederijkerskamers wedijverden met elkaar in het opvoeren van taferelen uit het Oude en het Nieuwe Testament, de inbreng van muzikanten, gilden en ambachten groeit gestaag en het stadsbestuur wordt betrokken bij de organisatie.

Geleidelijk doen ook meer mythologische en profane taferelen hun intrede, zoals de uitbeelding van het verhaal van Sint-Joris en de draak of de Hellewagen.

Reuzenfiguren in de vorm van mensen en dieren doen hun intrede in wat evolueert tot een half-religieuze en half-profane Ommegang, met een duidelijke manifestatie van stedelijke macht en zelfbewustzijn. De verwereldlijking groeit meer en meer.

Mettertijd evolueert de oorspronkelijke processie steeds meer tot een bonte stoet met een theatraal karakter.

En zo ontstaat naast de jaarlijkse processie en gescheiden van mekaar, de Ommegang.

Oorspronkelijk georganiseerd door priesters en geestelijken komt de organisatie van de Ommegang nu ook volledig in handen van leken.

De stad visualiseert en materialiseert in de Ommegang haar invloed op het sociale leven.

De Ommegang dient immers *tot sier van de stad* en trekt door de binnenstad, telkens in een andere scenografie met onder meer de inbreng van thematische praalwagens en groepen, bij openbare feesten, jubelvieringen, Blijde Intredes en inhuldigingen allerlei. De Ommegang betekent feest in de stad en dat geeft een positief beeld van de stad en maakt de stad levend.

De 16de en de eerste helft van de 17de eeuw vormen een bloeiperiode voor de Ommegang.

Vanaf de tweede helft van de 17de eeuw zorgen onder meer oorlogsomstandigheden en de daaropvolgende slechte financiële toestand van de stadskas voor het verdwijnen van de traditie van een jaarlijkse Ommegang.

Ook in de 18de eeuw gaat nog slechts uitzonderlijk een grote Ommegang uit.

Sinds het begin van de negentiende eeuw viert Lier om de 25 jaar *de Gummarusfeesten* ter gelegenheid van de erkenning van de relieken van de stadsheilige. Dit maakt dat vanaf dan de Lierse Ommegang in principe nog maar één keer om de 25 jaar uitgaat.

Toch gaat hij soms, bij speciale gelegenheden, tussentijds ook nog uit, maar zeer zelden.

In het begin van de 20ste eeuw is er de legendarische Pallieterstoet die op 11 en 17 juni 1928 in regie van Felix Timmermans door de Lierse straten trekt en een in Lier nooit geziene volksmassa op de been bracht. Tienduizenden bezoekers kwamen uit heel Vlaanderen en uit het buitenland. Deze Pallieterstoet zal in de tweede helft van de 20ste eeuw model staan voor heel wat stoeten waaraan de historische Lierse reuzen of alleen of met de volledige aloude Lierse Reuzentrein aan deelnemen, zo onder meer in:

1945 bevrijdingsfeesten, 1952 Lierse Sier en Zwier,
1955 jubileumcavalcade, 125jaar onafhankelijkheid, 1962 Lier, 750 jaar stad,
1965 25jaarlijkse Gummarusfeesten, 1974 Folklorestoet, 1980 Zimmertorencavalcade,
1990 25jaarlijkse Gummarusfeesten,
1996 herdenking 500ste verjaardag huwelijk Filips de Schone en Johanna van Castilië.

In de 21ste eeuw viert men in aanwezigheid van de historische Lierse reuzen, in 2012, Lier 800 jaar stad.

En in 2015 zijn er de 25jaarlijkse Gummarusfeesten waarbij de ganse Lierse Reuzentrein van de partij is. De Ommegang 2015 wordt ingebed in een historische recreatie met meer dan 1000 fraai uitgedoste figuranten. Zij dompelen Lier onder in het middeleeuws decor ten tijde van Filips de Schone en Johanna van Castilië, de ouders van Keizer Karel die op 20 oktober 1496 trouwden in de Lierse Sint-Gummaruskerk.

de aloude historische Lierse Reuzentrein

één van de oudste maar zeker de volledigste in België en ver daar buiten!

1722

1928

Al zeker sinds de 15de eeuw wandelen Lierse reuzen mee in processies en optochten.

In 1722 spendeerde men in Lier één twaalfde van de jaarlijkse stadsuitgaven aan de *ommeganck* want 'Lier moest naar buiten komen als een welvarende bruisende stad'.

De **Lierse Reuzentrein** bestaat uit

de **tien historische Lierse Reuzen** (drie grote en zeven kleine):

- **Goliath** (1469), de stamvader van de Lierse reuzenfamilie,
- de **Reuzin** (1482), de vrouw van Goliath,
- de **Cameniere** (1568), de kamermeid van de reuzin,
- **Kinnebaba** (1663),
- 1856 **Mieke zuster, Janneke broer** en **twee Moorkens**,
- 1865 **Groteva** en **Grotemoe**.

In de Ommegang wordt de Reuzentrein vervolledigd door:

drie fabeldieren: de **Kemel** (1513), de **Olifant** (1466) en het **Ros Beiaard** (1417), (in 2022 komt er een nieuw fabeldier bij, met als codenaam *het beest*),

drie praalwagens: de **Hellewagen** (1475), de **Maagdenberg met leeuw** (1466) en 't **Schip van 's Lands Welvaren** (1811),

en **twintig huppel- of looppaardjes** (1513).

(De data verwijzen naar de oudste tot op heden gevonden vermeldingen in de Lierse archieven.)

't Schip van 's Lands Welvaren (1811)

Praalwagen getrokken door twee paarden.

Van een ode aan de nijverheid en de welvaart van stad en land – en wanneer passend aan de stadspatroon Gummarus in de 19 de eeuw - verliest het schip in de 20 ste eeuw stilaan aan betekenis en krijgt het gewoon een plaats tussen de stukken van de 'oude' Lierse reuzentrein.

Het Schip wordt voor het eerst vermeld in 1811. Als onderdanen van het Franse keizerrijk worden ook de Lierenaars verplicht de geboorte van Napoleons zoon groots te vieren. Qua invulling wordt onder andere *à renouveler d'anciens usages* voorgesteld. In Lier besluit men na het Te Deum in de kerk de Ommegang te laten uitgaan. De Lierse schippers maken (of hebben) een praalwagen die een schip voorstelt, zinnebeeld van het oude schippersambacht, een ode aan de welvaart van de stad: *Le char de Triomphe; ancien coöperation des Bateliers, représentant un Bateau*.

Voor het duizendjarig jubelfeest van Sint-Gummarus in 1815 gaat wel een processie uit, geen ommegang.

Vanwege de '5 de verjaring der dagen van september' (de aanzet tot onafhankelijk België) in 1835 kondigt Het Advertentieblad aan dat '... den Reusentryn ofte Ommegang, welken alhier sedert 1811 niet meer is te zien geweest, met de daertoe behorende Praelwagens en verdere vercieringen ...' zal uitgaan.

Er zijn nogal wat onkosten voor het herstel, de 'Reusentrijn' verkeert wellicht in slechte staat. Welke stukken in de ommegang gaan, is tot nog toe niet bekend.

In 1840 viert men opnieuw het Jubelfeest van Sint-Gummarus (de traditie van 25jaarlijkse feesten vindt zijn oorsprong in de 19de eeuw) en tevens de herdenking van de 10jarige onafhankelijkheid van België. Na opnieuw grote onkosten aan de reuzentrein, verschijnt ook het schip *...weder in vollen luister....* Het schip is een huldebetoon aan Lier en Gummarus: de tienkoppige bemanning, een kapitein en negen matrozen, zingt een lied ter ere van de stad en haar beschermheilige.

In 1856 gaat de ommegang uit ter gelegenheid van het bezoek van de koninklijke familie aan de stad. Leopold I is dat jaar 25 jaar koning van België. Een nieuw schip wordt gemaakt of het oude wordt grondig verbouwd en voorzien van nieuwe decoratie door diverse Lierse ambachtslui. Het maakt deel uit van het onderdeel Handel en Nijverheid van de stoet en verbeeldt de belangrijkste nijverheidstakken van de stad. In het *Programme descriptif de la Cavalcade* krijgt het schip de naam *Le bateau le bien-être de la patrie*. De bemanning zingt een lied ter ere van de koning.

In de ommegang in het kader van het jubelfeest ter ere van Gummarus in 1865 gaat het schip opnieuw mee in de afdeling Handel en Nijverheid. De Beschrijving van *den luisterrijken ommegang ...* vermeldt het echter wel als *Het schip de H. Gummarus, vroeger 's Landswelvaren* met bemanning van een kapitein, 2 stuurmannen en 8 matrozen. Het matrozenlied is een ode aan de Lierse stadspatroon.

Een aparte wagen van de nijverheid van de stad Lier sluit het onderdeel af.

Naar aanleiding van de prijsuitreiking van de Internationalen Tooneelprijskamp (voor Noord- en Zuid-Nederland) in juni 1871 verwelkomt een stoet de deelnemende toneelmaatschappijen aan het Lierse treinstation. Daarbij is *Het schip 's Landswelvaren met een volledig Scheepspersoneel, zingende een matrozenlied.*

De ommeegang van 1890, andermaal als onderdeel van de Jubelfeesten voor beschermheilige Gummarus, wordt uitgebreid met een nieuwe component. De Lierse reuzentrein sluit de stoet af onder de benaming *Herinnering der vroegere vreugdefeesten onzer voorvaders.* De reuzenfamilie, de fabeldieren en de praalwagens, waaronder ook *Het schip van 's Landswelvaren*, worden voortaan een apart luik in de stoet.

De ommeegangen van de 20ste eeuw bevatten nagenoeg allemaal een gelijkaardig (en afsluitend) onderdeel.

Voor de periode 2021-2022 staan op het programma van de Gezellen van 't Groot Volk vzw:

(In de programmabrochure van de Pallieterstoet *Lierke Plezierke* in 1928 noemt Felix Timmermans de Lierse reuzen: *de kartonnen lijfwachten der grote feesten en 't Groot Volk* van Lier dat *zich lang laat wachten en zich niet te veel laat zien.*)

- **juli 2021 de restauratie van de praalwagen 't Schip van 's Lands Welvaren:**
door
  - Philippe Vanthournout, gewezen bootsman van de Mercator in Oostende, en veel meer,
  - Koen De Vriese, beëindigde zijn actieve loopbaan als havenkapitein in Antwerpen, modelbouwer en voorzitter van de School voor Scheepsmodelbouw in Baasrode, gewezen bestuurslid van het Felix Timmermansgenootschap,
  - de schrijnwerkers van de stad Lier,met de financiële steun van de stad Lier en de Erfgoedcel Kempens Karakter,
- **augustus-september 2021** verhuis van het Lierse Reuzen- en Ommeegangspatrimonium van de voorlopige hal aan de Antwerpsesteenweg naar de gerenoveerde definitieve hal op de Dungenhoeffsite,
  - **zondag 3 oktober 2021** GrOOte Zondag - de officiële inhuldiging van de nieuwe Reuzenhal op de Dungenhoeffsite en het bezoek van bevriende reuzen, onder andere een groep van negentien Turnhoutse reuzen die een dorpsgemeenschap uitbeelden zoals een burgemeester met een dame, een pastoor met een meid, een champetter, een rechter, een stroper, een postbode ...
  - **januari-juni 2022**, *het geleidelijk optrekken van de nevelen rond het beest*,
  - **zondag 26 juni 2022** wedstrijd *Wie wordt de nieuwe Lierse belleman/vrouw?*
  - **zaterdag 1 oktober 2022** presentatie van de nieuwe, door Dries Van Noten ontworpen en gemaakte, kledij van de drie grote historische reuzen en de onthulling van het nieuwe fabeldier *het beest*,
  - **zondag 2 oktober 2022** de vijfjaarlijkse Lierse Ommegangsstoet,
  - **zaterdag 8 oktober 2022** wetenschappelijk colloquium *De Reuzencultuur in de lage landen*, in samenwerking met het Liers Genootschap voor Geschiedenis vzw en Reuzen in Vlaanderen vzw,
  - **zondag 9 oktober 2022** vijfjaarlijkse Lierse Ommegangsstoet.

